מכילתא דרבי ישמעאל — פרק י״ז

(שמות יז,א) ["וַיִּסְעוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר סִין לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי יי, וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִים, וְאֵין מַיִם לִשְׁתּוֹת הָעָם."] "וַיִּסְעוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר סִין". לְפִי שֶׁפָּרְשׁוּ מִדִּבְרֵי תוֹרָה, לְפִי כָךְ בָּא הַשּׁוֹנֵא עֲלֵיהֶם, שֶׁאֵין הַשּׁוֹנֵא בָא אֶלָּא עַל הַחֵטְא וְעַל הָעֲבֵירָה.

(שמות יז,ב) ["וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה, וַיֹּאמְרוּ: תְּנוּ לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה! וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה: מַה תְּרִיבוּן עִמָּדִי, מַה תְּנַסּוּן אֶת יי?"] "וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה", עָבְרוּ עַל שׁוּרַת הַדִּין. דֶּרֶךְ אֶרֶץ, אָדָם כּוֹעֵס בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֵין נוֹתֵן עֵינוֹ אֶלָּא בַקָּטוֹן. אֲבָל אֵלּוּ, לֹא נָתְנוּ אֶת עֵינֵיהֶן אֶלָּא בַּגָּדוֹל. לְכָךְ נֶאֱמַר: "וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה", עָבְרוּ עַל שׁוּרַת הַדִּין.

"וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה: מַה תְּרִיבוּן עִמָּדִי, מַה תְּנַסּוּן אֶת יי?" אָמַר לָהֶם: כָּל זְמַן שֶׁאַתֶּם מִדַּיְינִין עִמִּי, אַתֶּם מְנַסִּין לַמָּקוֹם. דָּבָר אַחֵר: אָמַר לָהֶן: כָּל זְמַן שֶׁאַתֶּם מִדַּיְינִין עִמִּי, הַמָּקוֹם עוֹשֶׂה לָכֶם נִסִּין וּגְבוּרוֹת, וּשְׁמוֹ מִתְגַּדֵּל בָּעוֹלָם.

(שמות יז,ג) "וַיִּצְמָא שָׁם הָעָם לַמָּיִם, וַיָּלֶן הָעָם עַל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר: לָמָּה זֶּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם, לְהָמִית אֹתִי וְאֶת בָּנַי וְאֶת מִקְנַי בַּצָּמָא?" אֲבָל כָּן נָגַע בָּהֶן צִמָּאוֹן.

וּבְמָקוֹם אַחֵר, מַה הוּא אוֹמֵר? (שמות טו,כג) "וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם". לֹא נָגַע בָּהֶן צִמָּאוֹן מִמָּרָה, אֲבָל כָּן נָגַע בָּהֶן צִמָּאוֹן.

"וַיָּלֶן הָעָם עַל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר: לָמָּה זֶּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם, לְהָמִית אֹתִי וְאֶת בָּנַי וְאֶת מִקְנַי בַּצָּמָא?" מִכָּן הָיָה רַבִּי הוֹשַׁעְיָה אוֹמֵר: נְפַל בֵּיתָהּ, חַבַּל לְכַוְּתָהּ!*נְפַל בֵּיתָהּ, חַבַּל לְכַוְּתָהּ: נפל הבית, שבר את החלון.

דָּבָר אַחֵר: הִשְׁווּ בְּהֶמְתָּן לְגוּפָן. אָמְרוּ: בְּהֶמְתּוֹ שֶׁלָּאָדָם הֵיא חַיָּיו: אָדָם מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ, אִם אֵין בְּהֶמְתּוֹ עִמּוֹ, מִסְתַּגֵּף הוּא.

(שמות יז,ד) "וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל יי לֵאמֹר: מָה אֶעֱשֶׂה לָעָם הַזֶּה? עוֹד מְעַט וּסְקָלֻנִי!" לְהוֹדִיעַ שִׁבְחוֹ שֶׁלְּמֹשֶׁה, שֶׁלֹּא אָמַר מֹשֶׁה, הוֹאִיל וְהֵם מִדַּיְינִין עִמִּי, אֵינִי מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, אֶלָּא: "וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל יי לֵאמֹר: מָה אֶעֱשֶׂה לָעָם הַזֶּה?" אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַמָּקוֹם: רִבּוֹנִי! בֵּינָךְ לְבֵינָם, אֲנִי הָרוּג! אַתָּה אוֹמֵר לִי: אַל תַּקְפִּיד כְּנֶגְדָּן, (במדבר יא,יב) "כִּי תֹאמַר אֵלַי, שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת הַיֹּנֵק", וְהֵן בְּקֶשׁוּ לְהָרְגֵנִי!

כָּן הַמָּקוֹם מֵמִיךְ וּמֹשֶׁה מַגְבִּיהַּ,*מֵמִיךְ=מנמיך. וּבְמָקוֹם אַחֵר הָיָה הַמָּקוֹם מַגְבִּיהַּ וּמֹשֶׁה מֵמִיךְ, כָּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: (שמות לב,י) "וְעַתָּה, הַנִּיחָה לִי, וְיִחַר אַפִּי בָהֶם וַאֲכַלֵּם!" וְאַחֲרָיו מַה הוּא אוֹמֵר? (שמות לב,יא) "וַיְחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי יי אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר: לָמָּה יי יֶחֱרֶה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה?"

(שמות יז,ה) "וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה: עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם, וְקַח אִתְּךָ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר, קַח בְּיָדְךָ וְהָלָכְתָּ." עֲבֹר עַל דִּבְרֵיהֶן! רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֲבֹר מֵהֶן, שֶׁאַתָּה מוֹצִיא לָהֶן אֶת הַמַּיִם! רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: עֲבֹר עַל חֵטְא שֶׁלָּהֶן! דָּבָר אַחֵר: (שמות יז,ה) "עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם", וּדְרָגְשָׁה לֵיהּ יְמַלֵּל.*וּדְרָגְשָׁה לֵיהּ יְמַלֵּל: ומי שאכפת לו ימחה.

"וְקַח אִתְּךָ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל", לְעֵדוּת, שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִין: שֶׁמָּא מַעְיָנוֹת שָׁם!

"וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר", מִפְּנֵי הַתַּרְעֹמֶת. וְזֶה אֶחָד מִשִּׁלְשָׁה דְּבָרִים שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְרַעֲמִין עֲלֵיהֶן, וְהָיוּ אוֹמְרִים: מִינֵי פְּרָעָנוּת הֵן! וְאֵלּוּ הֵן: הַקְּטֹרֶת, וְהָאָרוֹן, וְהַמַּטֶּה.

אָמְרוּ: הַקְּטֹרֶת הַזּוֹ, שֶׁלְּפְרָעָנוּת הִיא! הִיא הָרְגָה נָדָב וַאֲבִיהוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: (ויקרא י,א) "וַיִּקְחוּ בְנֵי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מַחְתָּתוֹ, וַיִּתְּנוּ בָהֵן אֵשׁ וַיָּשִׂימוּ עָלֶיהָ קְטֹרֶת". לְכָךְ יָדְעוּ שֶׁהִיא שֶׁלַּכַּפָּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (במדבר יז,יב) "וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטֹרֶת וַיְכַפֵּר עַל הָעָם."

אָמְרוּ: הָאָרוֹן הַזֶּה, שֶׁלְּסַנְפִּירִינוֹן*סַנְפִּירִינוֹן: sappheirinos: עשוי אבן ספיר. הוּא, שֶׁלְּפְרָעָנוּת הוּא! הוּא הִכָּה אֶת עָזָּה וְאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל ב ו,ז) "וַיִּחַר אַף יי בְּעֻזָּה". וּבְאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ, אוֹמֵר: (שמואל א ו,יט) "וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בַּאֲרוֹן יי, וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ, וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם, כִּי הִכָּה יי בָּעָם מַכָּה גְדוֹלָה." לְפִיכָךְ יָדְעוּ שֶׁהוּא שֶׁלִּבְרָכָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל ב ו,יא-יב) "וַיֵּשֶׁב אֲרוֹן יי בֵּית עֹבֵד אֱדֹם הַגִּתִּי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וַיְבָרֶךְ יי אֶת עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת כָּל בֵּיתוֹ. וַיֻּגַּד לַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר: בֵּרַךְ יי אֶת בֵּית עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ, בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים, וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֹבֵד אֱדֹם עִיר דָּוִד בְּשִׂמְחָה."

אָמְרוּ: הַמַּטֶּה הַזֶּה, שֶׁלְּסַנְפִּירִינוֹן הוּא, שֶׁלְּפְרָעָנוּת הוּא!*סַנְפִּירִינוֹן: sappheirinos: עשוי אבן ספיר. הֵבִיא עָשֶׂר מַכּוֹת עַל הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם, וְעָשֶׂר עַל הַיָּם! לְפִיכָךְ יָדְעוּ שֶׁהוּא שֶׁלְּנִסִּים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר קַח בְּיָדֶךָ וְהָלָכְתָּ."

(שמות יז,ו) "הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר בְּחֹרֵב, וְהִכִּיתָ בַצּוּר, וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם, וְשָׁתָה הָעָם; וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל." אָמַר לוֹ הַמָּקוֹם: כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא רֹשֶׁם רַגְלֵי אָדָם,*רֹשֶׁם רַגְלֵי אָדָם: עקבות. שָׁם אֲנִי לְפָנֶיךָ.

"וְהִכִּיתָ בַצּוּר". מִכָּן הָיָה רַבִּי יוֹסֵה בֶּן זִמְרָה אוֹמֵר: הַמַּטֶּה הַזֶּה, שֶׁלְּסַנְפִּירִינוֹן הוּא!*sappheirinos: עשוי אבן ספיר. 'וְהִכִּיתָ עַל הַצּוּר' אֵינוֹ אוֹמֵר כָּן, אֶלָּא "וְהִכִּיתָ בַצּוּר, וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעָם, וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל."

(שמות יז,ז) ["וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה, עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַל נַסֹּתָם אֶת יי לֵאמֹר: הֲיֵשׁ יי בְּקִרְבֵּנוּ, אִם אָיִן?"] "וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: מֹשֶׁה קָרָאוֹ 'מַסָּה וּמְרִיבָה', שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה". רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי אוֹמֵר: הַמָּקוֹם קָרָאוֹ מַסָּה וּמְרִיבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה". מִכָּן לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁהוּא קָרוּי מָקוֹם.

"עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל: אִם יֵשׁ הוּא רִבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים, כַּשֵּׁם שֶׁהוּא רִבּוֹן עָלֵינוּ, נֵדַע, וְאִם לָאו, לֹא נֵדַע. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אָמְרוּ: אִם מְסַפֵּק לָנוּ אֶת צָרְכֵנוּ, נַעַבְדֶנּוּ, וְאִם לָאו, לֹא נַעַבְדֶנּוּ! לְכָךְ נֶאֱמַר: "עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַל נַסֹּתָם אֶת יי לֵאמֹר: הֲיֵשׁ יי בְּקִרְבֵּנוּ, אִם אָיִן?" חַסְלַת מַסֶּכְתָּא דְּוַיַּסַּע